

Ekologická ekonomie (*ecological economics*)

Pojem není totožný s pojmem environmentální ekonomie. Principy ekologické ekonomie: svět přírody má inherentní hodnotu, postoj úcty, odpovědnosti, správcovství, blahobyt závisí nejen na spotřebě, ale i na kvalitě našeho vztahu k přírodě, k ostatním lidem i k sobě samým, lidé jsou nejen konzumenti a producenti, ale i občané, trh není vždy nejlepším arbitrem, rozhodování v mnoha případech přísluší obcím a politické sféře.

<http://slovník.ekopolitika.cz/> [cit. 2009-09-29]

Environmentální ekonomie (*environmental economics*)

je sub-disciplína a rozšíření konvenční neo-klasické ekonomie, vychází z jejich předpokladů a myšlenkových schémat. Vzniká v 70. letech ve snaze vysvětlit a pomoci řešit environmentální problémy. Vychází ze stejných principů jako klasická ekonomie – je antropocentrická, hodnotu má jen to, co zvyšuje blahobyt, vykořisťovatelský postoj k přírodě, blahobyt závisí na spotřebě (v šir. smyslu), lidé jsou definováni jako konzumenti a producenti, rozhodování je nejlépe nechat na trzích.

Environmentální ekonomie se snaží hodnotit životní prostředí tak, aby fungoval trh (a aby příroda nebyla ničena) s využitím následujících nástrojů:

1. Regulace státem pomocí ekonomických a legislativních nástrojů - daně, cla, poplatky nahrazují selhání trhu.
2. Vytvořením trhů pro environmentální služby a statky. Toto je nový argument v 90. letech, který postuluje, že externality vznikají nedokonalou alokací majetkových práv. Je proto třeba rozparcelovat např. řeku, divokou přírodu, vše, co ještě nemá pána. Nový majitel přírodního zdroje bude pak vlastním zájmem motivován k péči o něj, bude vyžadovat úhradu za jeho znečištění apod.
3. Vytvořením tzv. stínových cen pomocí technik mimotržního oceňování:

<http://slovník.ekopolitika.cz/> [cit. 2009-09-29]

Environmentální ekonomie vidí jako ústřední problém substituci mezi spotřebou a kvalitou životního prostředí: čím více domácnosti spotřebovávají, tím více kvalita životního prostředí degraduje. Optimum je podle ní dosaženo v situaci, kdy je vyvážen užitek reprezentativní domácnosti ze spotřeby a z kvality ŽP (tzv. teorie optimálního znečištění). Volný trh podle environmentálních ekonomů k optimálnímu znečištění typicky nepovede, neboť ekonomický subjekt při své výrobě / spotřebě nenese plné náklady znečištění (tzv. problém externalit) a můžeme očekávat, že degradace ŽP bude vyšší než optimální. Tudíž jsou nutné nějaké nástroje, jimiž je možné této nepříznivé situaci zabránit. Proto byly diskutovány nástroje, jejichž účinnost environmentální ekonomie zkoumá (ekonomické, administrativní, dobrovolné dohody, ...) a byla představena ekologická daňová reforma jakožto komplexní nástroj, který neoklasická ekonomie nabídla pro řešení problematiky životního prostředí. Ekologická daňová reforma spočívá ve zvýšení zdanění na environmentálně nepříznivé aktivity (např. spotřebu energií) a v současném snížení zdanění práce nebo kapitálu. Tím nepřímo motivuje ekonomické subjekty, aby volily příznivější vzorce spotřeby / výroby.

<http://letniskola.hornimlyn.cz/Files/sbornik.pdf> (Sborník - Letní škola alternativ v ekonomii, [Jan Brůha]) [cit. 2009-09-29]

Za **environmentální ekonomii** neboli **ekonomii životního prostředí** se zpravidla považuje ta část hlavního ekonomického proudu, která zahrnuje ekologické problémy do ekonomické teorie a praxe. V jejím rámci se na základně klasické a neoklasické ekonomie hledají různé možnosti a nástroje. Snaží se například zahrnout do ekonomických kalkulací ekologické škody, používat pro jejich regulaci tržní nástroje, zkonstruovat odpovídající ekonomické ukazatele.

(Bedrník, časopis pro ekogramotnost. číslo 3, ročník 3, červen 2005, str. 13)

Od environmentální ekonomie se obvykle odlišuje **ekologická ekonomie**. Je to interdisciplinární věda, která čerpá z ekonomických oborů a zároveň z přírodovědných oborů, především z ekologie. Má širší záběr než environmentální ekonomie. Snaží se oba přístupy skloubit. Zdůrazňuje i etické principy a může přinášet zajímavá radikálnější řešení problémů životního prostředí. „Zkoumá složité a vzájemně provázané vztahy mezi přírodou a společností, čímž se odlišuje jak od ekonomie, tak od ekologie,“ charakterizovala ji Hana Foltýnová na Letní škole alternativ v ekonomii v roce 2004. Ekologická ekonomie se podle ní vyznačuje skepsí k možnostem ekonomie vyrovnávat se s ekologickými a biologickými omezeními.

(Bedrník, časopis pro ekogramotnost. číslo 3, ročník 3, červen 2005, str. 13-14)

Ekonomie hlavního proudu

Tímto pojmem se rozlišují školy ekonomického myšlení, které převládají. Není to nějaká vyhraněná skupina, ke které by se jednotliví autoři přímo hlásili – většinou se hlásí k určité „škole“ ekonomického myšlení, kterou pak můžeme zahrnout do „hlavního proudu“, a která má určitě shodné znaky s ostatními „školami“ ekonomického myšlení, zahrnovanými do hlavního proudu (např. využívání konceptu racionálních očekávání v makroekonomii).

Pojem se začal používat ve druhé polovině 20. století (viz učebnice Samuelson a Nordhaus) a typicky zahrnuje neoklasickou ekonomii a keynesiánskou ekonomii.

Ekonomie hlavního proudu většinou využívá axiomů při rozvíjení své teorie. Standardní metodou práce je testování teoretických a praktických implikací těchto axiomů. Často využívá analytický aparát neoklasické ekonomie.

Některé směry ekonomického myšlení jsou na pomezí ekonomie hlavního proudu a heterodoxní ekonomie jako východisko. Někdy je možné se dočíst o „ekonomickém imperialismu“, tedy o používání metod ekonomie hlavního proudu na oblasti, které s ekonomikou nemají na první pohled nic společného (kriminalita, rodinné právo či vztahy, právo, politika a náboženství).

Ekonomie hlavního proudu se vyznačuje soustředěním se na kategorie racionalita – individualismus – rovnováha.

(Kutáček, Stanislav: učební texty ke kurzu Ekonomie a životní prostředí I)

Neoklasická ekonomie

Neexistuje jednotný názor na to, co to je „neoklasická ekonomie“.

Neoklasická ekonomie vychází z a priori předpokladů, že ekonomické subjekty jednají racionálně a jejich cílem je „maximalizovat užitek“ za daných omezení. Z těchto předpokladů odvozuje funkce nabídky a poptávky.

Obecně neoklasická ekonomie vychází ze tří základních předpokladů:

1. Lide mají racionální preference ke statkům, které mohou být identifikovány a se kterými spojují nějakou hodnotu
2. Jednotlivci maximalizují užitek a firmy maximalizují zisky.
3. Lide se rozhodují nezávisle a mají relevantní a úplné informace.

Neoklasická ekonomie je výrazně individualistická, tržní nabídku a poptávku chápe jako sumu individuálních nabídek a poptávek. Zcela přehlíží roli společenských institucí, které mohou determinovat rozhodování jednotlivců.

Konvenčně se neoklasická ekonomie datuje od Teorie politické ekonomie W.S.Jevonse, Principů ekonomie C. Mengera a Elementů čisté ekonomie L. Walrase. Tito tři ekonomové jsou považováni za „strůjce revoluce marginálního užítka“. Dominantní učebnicí ekonomie se pak na počátku 20. století staly Principy Ekonomie Alfreda Marshalla.

(Kutáček, Stanislav: učební texty ke kurzu Ekonomie a životní prostředí I)

Environmentální ekonomie

Je podkategorií ekonomie, která se zabývá environmentálními otázkami. Hlavní otázkou jsou tzv. externality. Dále se hodně operuje s Tragedií občiny (Garrett Hardin), resp. otázkou otevřenosti přístupu ke spotřebě některých statků. Využívá aparátu ekonomie hlavního proudu.

Dále teoreticky rozpracovává celou řadu nástrojů k nápravě externalit: regulace, ekonomické nástroje (daně, obchodovatelná povolení – kvóty), kvalitnější určení vlastnických prav – Coasův teorém apod.

Environmentální ekonomie splývá s ekonomikou zdrojů (resource economics).

(Kutáček, Stanislav: učební texty ke kurzu Ekonomie a životní prostředí I)

Ekologická ekonomie

Multidisciplinární směr, zahrnuje dynamiku prostorovou závislost lidských ekonomik a přírodních ekosystémů (základy v ekonomii a ekologii). Vznikla jako reakce na environmentální nebo (resource) ekonomii, soustřeďuje se na dlouhodobou environmentální udržitelnost. Mezi konceptuální zakladatele patří ekonomové Nicholas Georgescu-Roegen, Kenneth Boulding a Herman Daly, ekologové C.S. Holling, H.T. Odum a Robert Costanza a někteří biologové a fyzikové. Daly a Constanza založili akademicky časopis Ecological Economics a the International Society for Ecological Economics (ISEE). První učebnice „ekologické ekonomie“ byla publikovaná v roce 1987.

Ekologická ekonomie se snaží ekonomické myšlení zakotvit ve fyzické realitě, zejména používá zákony termodynamiky a též ve znalosti biotických systémů. Ekonomicky rozvoj připouští za předpokladu jeho udržitelnosti. Lidskou ekonomiku chápe jen jako subdisciplinu ekologie, zatímco neoklasická ekonomie to vidí naopak (hodnota životního prostředí se odvíjí od toho, kolik jsou za ni lidé ochotni zaplatit – je tedy možný neomezený růst.)

Ekologická ekonomie přidává k ekonomickému problému alokace zdrojů v neoklasické ekonomii ještě problém distribuce bohatství a měřítka ekonomiky relativně k ekosystému, na kterém závisí. Přísně rozlišuje mezi růstem (kvantitativním) a rozvojem (kvalitativním).

Substituovatelnost kapitálu – ekologická ekonomie vidí přírodní kapitál jako nenahraditelný technologii a prací, zatímco neoklasická ekonomie tuto substituovatelnost připouští.

Blahobyt není odvozován od množství spotřeby. Argumentuje se, že blahobyt má mnoho zdrojů a jeho výzkum vyžaduje interdisciplinární přístup.

Pracuje s pojmem „ekosystémové služby“. Snaha je „vyčíslit“ – ale kritika jak od environmentálních ekonomů (pochybné metody), tak od ekologických ekonomů (nezahrnutí ekologických indikátorů).

(Kutáček, Stanislav: učební texty ke kurzu Ekonomie a životní prostředí I)